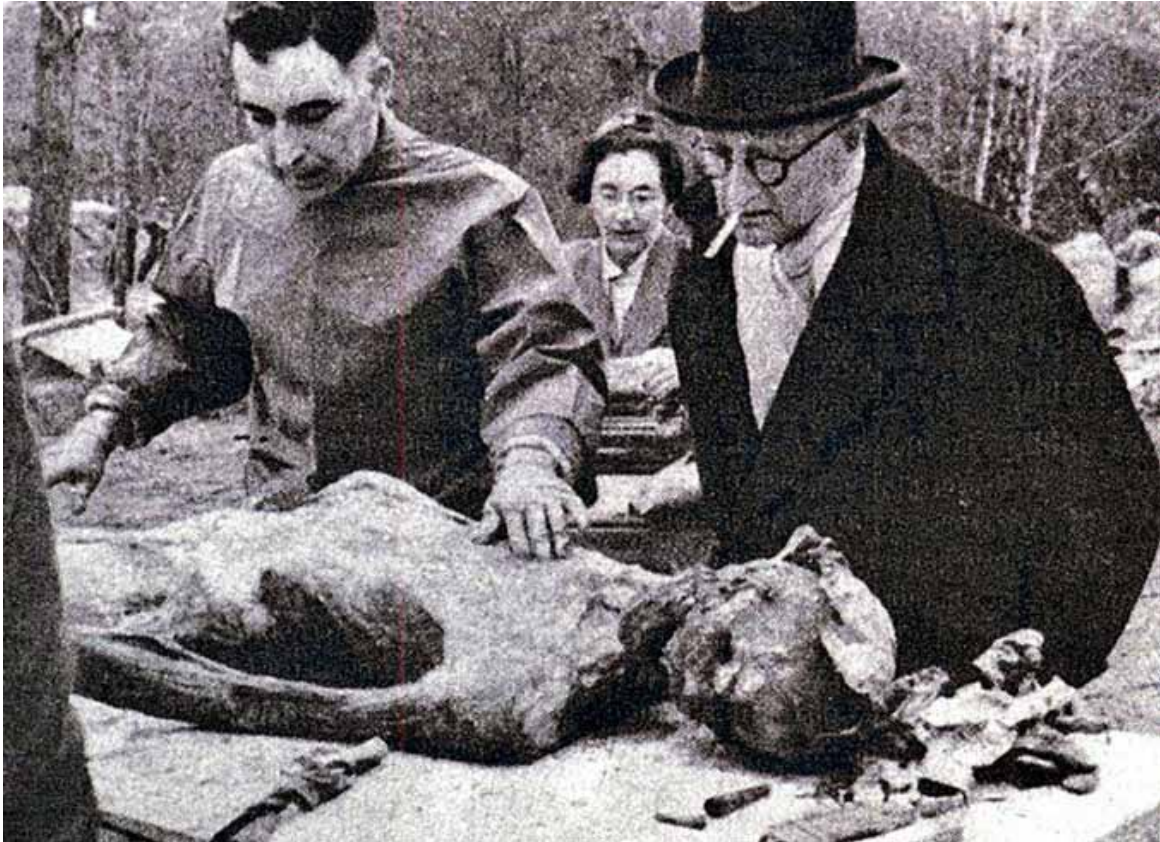

Orsós Ferenc és Katyń örök igazsága

Magyar tudós derítette fel a szovjet mézszárlást

A 79 éve felfedezett katyíni tömegsír egyik lengyel áldozatának holttestét vizsgálja Orsós professzor (jobbra) (Fotó: MH)

Orsós Ferenc professzor a 20. század harmincas–negyvenes éveiben Európa egyik legismertebb patológusa és törvényszéki orvos szakértője volt, aki a koponyacsontok meszesedése alapján új módszert dolgozott ki a halál időpontjának megállapítására. Erre való tekintettel kérték fel, hogy vegyen részt a németek által 1943-ban létrehozott, a katyíni erdőben elföldelt lengyel áldozatok halálának okait és időpontját feltáró 12 személyes Nemzetközi Orvosi Bizottság munkájában.

Nemzetközi vizsgálatok

1943. április 13-án (a német Transocean hírügynökség pedig még korábban, április 11-én) világga

röpítette a közleményt, amely szerint a hitleri csapatok által 1941 nyarán elfoglalt nyugat-oroszországi Szmolenszk környékén lengyel tisztok tömegsírjaira bukkantak. A sírok Gnyezdovo vasútállomás közelében, a katyíni erdőben lelhetőek fel. A közlemény szerint a tömegmészárlást a bolsevikok követték el. Két nappal később az addig hallgatásba burkolózó Szovjetunió válaszul közzétette saját – a németekével ellentétes – közleményét, amely viszont a hitleristákat nevezte a gyilkosság elkövetőinek.

A sírok feltárására és a holttestek vizsgálatára – 1943 áprilisa–júniusa során – német felügyelettel került sor, ám három, egymástól független bizottság részvételével. A német bizottság mellett létrehozták

a Nemzetközi Orvosi Bizottságot, amelyben tizenkét európai ország (a többi között Belgium, Bulgária, Dánia, Svájc, Olaszország) tudósai vettek részt, köztük Orsós Ferenc professzor, a törvényszéki és kriminalisztikai kórbonctan magyar specialistája. A vizsgálatokban közreműködött a Lengyel Vöröskereszt Bizottsága is, amelynek tagjai között – illegálisan – ott voltak a földalatti Honi Hadsereg (a németek ellen harcoló partizánhadsereg) képviselői.

A vizsgálatok központi problémája a tömeges vérengzés időpontjának megállapítása volt. Miután a német csapatok 1941 júliusában hatoltak Szmolenszk körzetébe, a halál korábbi időpontja a szovjeteket, későbbi időpontja a németeket vádolta volna. A három bizottság, egymástól függetlenül, különböző eredetű dokumentumok alapján, arra a következtetésre jutott, hogy a mészárlást 1940 tavaszán az NKVD követte el, az áldozatok pedig a kozelski táborból származtak.

A szovjet mészárlás bizonyítása

A tömeggyilkosság időpontjának és a szovjetek felelősségének megállapítása szempontjából alapvetően fontosak voltak a nemzetközi híró magyar kriminológus, Orsós Ferenc professzor kutatásai, amelyekkel saját (korábban már publikált és alkalmazott) tudományos felfedezéseire támaszkodva, a koponyacsontokban végbement halál utáni mészlerakódás alapján meg tudta állapítani, mennyi idő telt el a halál beálltától számítva. Ha ugyanis – miként már szó esett róla – az áldozatokat három évvel az exhumálás előtt, vagyis 1940-ben gyilkolták meg, mielőtt elkezdődött volna a német–szovjet háború, amikor tehát Katyń még a Szovjetunió fennhatósága alá tartozott, a gyilkosságokat csakis a szovjet állam elnyomó szervei hajthatták végre. 1941 nyarán Szmolenszk és Katyń német kézre került – ha tehát a gyilkosságokat ekkor hajtották volna végre, a vérengzésért a német államot kellett volna felelőssé tenni, miként azt híresztelni is kezdték a szovjetek közvetlenül a németek felfedezéseit követően.

Megvizsgálták bizonyos számú koponyát, hogy megállapítsák azt a változást, amelynek Orsós professzor tapasztalatai szerint nagy jelentősége van a halál időpontjának megállapítása szempontjából, és többretegű, az agyvelőállomány agyagos felszínével már egyneművé vált mészlerakódást tapasztaltak. Három évnél kevesebb ideig sírban fekvő tete-meknél ilyen jelenségek nem fordulnak elő.

Orsós Ferenc 1879. augusztus 22-én született a Magyarország délkeleti részében fekvő, idővel Temes-

várhoz csatolt Spindl nevű helységben. Tanulmányait a budapesti orvoskaron fejezte be 1903-ban.

A kaposvári kórház kórboncnok főorvosa lett, s közben a budapesti egyetemen magántanári képesítést nyert kórbonctanból. 1918-ban a debreceni egyetem Kórbonctani Intézetének, majd három évvel később ugyanott a Törvényszéki Orvostani Intézetének a vezetője lett. 1935-ben meghívást kapott Budapestre, s a Pázmány Péter Tudományegyetem Törvényszéki Orvostani Intézetének lett a vezetője nyilvános professzori rangban. Ebben az időszakban az Orvosi Kamara képviselőjeként tagja volt a Parlament Felsőházának. A Magyar Orvosok Nemzeti Egyesületének elnöki tisztét is ellátta. 1928-tól a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, 1940-től pedig rendes tagja volt. Mintegy 250 tudományos munkát publikált a kórbonctan és a törvényszéki orvostan területéről.

1944 augusztusában, Katyń miatt tartva a szovjetektől és az NKVD-től, az intézetet, annak tudományos javait és néhány munkatársát Németországba telepítette át (az egész orvoskar áttelepítésének keretén belül). Ugyanazon év októberében még visszatért Budapestre, ám decemberben újra elhagyta, immár véglegesen, Magyarországot. Németországban telepedett le (az amerikai zónában), előbb Halle am Saalében, 1946-tól pedig Mainzban élt, ahol az ottani egyetem professzoraként művészeti anatómiát tanított. Itt kell megemlíteni, hogy Orsós professzor nemcsak kutatóorvosként ért el sikereket, művészi adottságokkal is rendelkezett a rajz, grafika és festészet területén. Alkotásait több ízben is bemutatta nyilvános kiállításokon a háború előtt csakúgy, mint a háború éveiben. Összesen tizenhét egyéni kiállítása volt (unokaöccse, Orsós Sándor emlékei szerint). Orsós Ferenc professzor 1955-ös nyugdíjba vonulásáig dolgozott a mainzi egyetemen. Ugyancsak Mainzban hunyt el 1962-ben.

A vád hazugságra épült

Orsós Ferenc életének jelentős eseményeiről unokaöccse, Orsós Sándor professzor mesélt egy, a közreműködésemmel 1990 tavaszán, a kiváló krakkói történész, Stanisław Maria Jankowski által a professzor budapesti lakásán készített interjúban.

„Ferenc bácsikám másoknál többet tudott az oroszokról, az országukról, a mentalitásukról, arról, hogy milyen ravaszak és kegyetlenek tudnak lenni. Még az első világháború idején került orosz fogságba, különféle fogolytáborokat megjárva eljutott egészen Krasznójarszki. A háború befejezése után is fogva tartották, s később már nem volt könnyű ha-

zatérnie az előbb a bolsevik forradalom, majd a polgárháború által sújtott országból. Krasznajarszkban emlékezetébe véste, mire képes a bolsevik Cseka, az NKVD elődje. Bácsikámnak 1944-ben el kellett menekülnie Budapestről, mert jól tudta, hogy keresni fogja őt az NKVD. Gyanította, hogy a szovjet politikai rendőrség nem bocsát meg senkinek, aki ott járt a vérengzés színhelyén, holttesteket vizsgált, aláírta azt a jegyzőkönyvet, amely egészen mást tartalmazott, mint az oroszok által kiadott közlemény.”

A budapesti Törvényszéki Orvostani Intézet áttelepítésével kapcsolatban viszont a következőket mondta a professor egyik közeli munkatársa, Tamáska Loránd (a Kő András által készített interjúban, Magyar Nemzet, 2005. II. 25.): „Orsós 1944-ben kitelepítette az egyetemet Németországba. Sokat szidták érte, de ő ezzel a lépésével sokak életét mentette meg, akik így megmenekültek a szibériai munkatáboroktól.”

A háború után, 1949-ben, az egyre vérszomjasabb kommunizmus idején, a Magyar Tudományos Akadémia Orsós professzort – távollétében – kizárta tagjai sorából. A kiváló szakember elleni vád hazugságra épült. Jóllehet a szovjet vezetés 1990-ben közölte a világ közvéleményével, hogy a katyni vérengzés a Szovjetuniót és a sztálini rezsimit terheli, Orsós Ferencet a Magyar Tudományos Akadémia a mai napig nem rehabilitálta.

Rege Béláné

Rehabilitálják Orsós Ferenc professzort!

Orsós Ferenc professor rehabilitálását és akadémiai tagságának visszaállítását kezdeményezi az érdi Lengyel–Magyar Kulturális Közhasznú Egyesület. Az alábbiakban idézünk kérelmükből.

A nürnbergi perben a szovjetek megkísérelték elérni, hogy a Nemzetközi Katonai Törvényszék a németeket vonja felelősségre a katyni tömeggyilkosságokért. A „bizonyítékok” hamisak és elégtelenek voltak, a vádat ejtették. Orsós Ferenc tudományosan megalapozott szakvéleményét sem sikerült megcáfolniuk, és őt a nemzetközi bíróság nem is nyilvánította háborús bűnösnek. A Szovjetunió és a csatlós népi demokratikus országok illetékes szervei minden lehetséges módon, akár terrorral is igyekeztek a katyni népirtás felelősségét titokban tartani (lásd Andrzej Wajda Katyni című filmjét).

A magyar népbíróság viszont elővette Orsós professor ügyét, és „hamis szakértői véleményért” hábo-

rús főbűnösnek nyilvánította. 1949-ben a kommunista hatalom nyomására a Magyar Tudományos Akadémia távollétében kizárta Orsós professzort tagjai közül. A határozat indoklása szerint: „A második világháború idején részt vett a katyni tömegsírok feltárásában a hitleri kormányzat által létrehozott nemzetközi orvosszakértői bizottság tagjaként. Többek között ez ügyben adott hamis szakértői véleményéért háborús főbűnösnek nyilvánították. Számos szakértői véleményét szélsőjobboldali politikai állásfoglalása befolyásolta. Több szélsőséges politikai egyesületnek vezetője, a Magyar Orvosok Nemzeti Egyesületének (MONE) elnöke volt.” Az MTA tagjainak sorából való kizárás tudományos szempontból teljesen megalapozatlan volt, az kizárólag a kommunista hatalom politikai nyomására történt. Természetesen tudatában vagyunk annak, hogy Orsós Ferenc professzornak voltak szélsőjobboldali politikai nézetei, ezért sokan ma is ellenzik rehabilitációját. Ugyanakkor szeretnénk felhívni a figyelmet arra a tényre, hogy a második világháború korszakában azok a nézetek, amelyeket egyes, ma is elismert írók, tudósok, vallottak – így Orsós professor nézetei is –, annak a korszaknak velejárói voltak, és ezért nem lehet egyedül Orsós professzort elmarasztalni.

Ugyanakkor a kommunista rendszer uralma alatt, 1945 és 1990 között, a Magyar Tudományos Akadémia számos tagja hűen kiszolgálta, támogatta az akkori rendszert, nem emelte fel szavát a törvénytelen kivégzésekért, a kihallgatások közben bekövetkezett rejtélyes halálesetekért, a hosszú bebörtönzésekért. A rendelkezésre álló adatok szerint az ilyen etikátlan magatartásért a rendszerváltás után a Magyar Tudományos Akadémia a tagjai közül senkit sem zárt ki.

Ezért tisztelettel kérjük a Magyar Tudományos Akadémiát, hogy Orsós Ferenc professor akadémiai tagságát visszaállítani szíveskedjék. Az akadémiai tagságot Orsós Ferenc professor tudományos tevékenysége alapján egyszer már elnyerte, és – véleményünk szerint – egy demokratikus országban politikai nézetei miatt senkit nem lehet megfosztani ettől az elismeréstől. Orsós Ferenc professor rehabilitációja lengyel barátaink részére is nagyon fontos lenne, akik ötven éven át az ő tudományosan megalapozott szakvéleményére is támaszkodva harcoltak azért, hogy a katyni tömeggyilkosságokért az oroszok elismerjék felelősségüket. Lengyel barátaink, mint a történelem folyamán olyan sokszor, a nemzeti szuverenitásunkért való küzdelemben ma is velünk vannak.

Érd, 2012. március 10.